

اختلال بیش فعالی / کم توجهی

دکتر فیروزہ درخشانیپور
هیئت علمی دانشگاه
علوم پزشکی گلستان

□ اختلالي است که با نشانه هایی از بیش فعالی و کم توجهی که حداقل به مدت ۶ ماه طول کشیده باشد و برخی از نشانه ها قبل از 12 سالگی شروع شده باشد مشخص می شود.

- شیوع در بچه های سن مدرسه بین ۳ تا ۷ درصد گزارش شده است.
- در پسر ها شایع تر از دختر هاست.

علائم اختلال چیست؟

اختلال شامل ۳ دسته علامت می شود:

- پرتحرکی
- کم توجهی
- تکانشی

نشانه های کم توجهی:

- نمی تواند توجه کامل به جزئیات داشته باشد و یا اینکه در فعالیتهای مدرسه اشتباهات ناشی از بی دقتی دارد.
- اغلب در تداوم توجه روی يك تکلیف و یا بازی مشکل دارد.
- اغلب به نظر می رسد وقتی با او صحبت می کنند گوش نمی دهد.
- اغلب قادر نیست دستورالعمل ها را دنبال کند و نمی تواند تکالیفش را تمام کند

نشانه های کم توجهی ...

- اغلب قادر نیست تکالیف و فعالیتها را سامان دهد
- اغلب از شرکت در فعالیتهائی که نیازمند تداوم توجه باشد اجتناب می کند.

- اغلب وسایلی که برای انجام تکالیف نیاز دارد را گم می کند

- براحتی از طریق عوامل محیطی حواسش پرت می شود.

- در فعالیتهای روزانه دچار فراموشی است.

مشکل: حواس پرتی

- در رویا فرو رفتن
- از پنجره به بیرون نگاه کردن
- توجه به محرکهای خارجی و نامربوط
- درس، دستورات معلم و توضیحات را از دست می دهد

در کلاس

- قادر نیست در بحثهای کلاس در هنگام جزوه برداشتن حواسش را جمع کند.
- دیکته مشکل ترین درس برای آنها است.
- شکایت از کسل کننده بودن درسها دارد
- به راحتی حواسش پرت می شود
- اشتباهات بی دقتی در انجام کارها دارد

نشانه هاي پرفعايتي...

- اغلب سر جاش وول مي خورد و يا جابجا مي شود.
- اغلب جاش را در کلاس و يا هر جائي که انتظار نشستن مي رود را ترک مي کند.
- اغلب زياد مي دود و يا در مکانهائي که متناسب نيست بالا و پائين مي پرد.
- اغلب مشکل است که در فعاليتهاي لذت بخش آرام و با صداي آهسته شرکت کند

نشانه هاي پرفعايتي...

- اغلب در حال حرکت است و طوري عمل مي کند مثل اينکه موتوری او را هدايت مي کند.
- اغلب خیلی صحبت مي کند.

نشانه های تکانشی

▪ اغلب قبل از آنکه سوال تمام گردد پاسخ می دهد.

▪ اغلب در انتظار کشیدن مشکل دارد.

▪ اغلب صحبت یا فعالیت دیگران را قطع می کند.

علائم .....

- در مدرسه کودکان ADHD ممکن است به سرعت پاسخ به سوالات امتحانی را شروع کرده اما پس از یکی دو سوال دست از فعالیت بردارند .
- ممکن است نتوانند منتظر نوبت خود شوند و بخواهند به جای هر کس جواب دهند .

مشکلات کودک مبتلا به اختلال بیش فعالی/کم توجهی در مدرسه

- فضای کلاس
- با کوچکترین محرکی حواسش پرت می شود (پنجره ، راهرو،....)
- برای گرفتن توجه منفی دست به خشونت می زند
- حریم اشخاص را رعایت نمی کند و دایم به میزهای جلو و عقب سرکشی می کند

تکالیف

- قادر نیست در مدت زمان مشخص تکالیفش را تمام کند
- در فعالیت هایی که تمرکز بالا دارد بیشتر خودش را نشان می دهد مثل دیکته.
- شروع کار خوب است ولی هر چه پیش می رود کیفیت کارش کم می شود
- در دنبال کردن دستورات مشکل دارد

برنامه ریزی و سازماندهی

- مدارک و کاغذهای نامرتب است و نمی داند هر کدام را کجا گذاشته

- تکالیف منزل را از یاد می برد

- مرتب کتابها و وسایلش را گم می کند

بیقراری

- نیاز دارند دایم در حرکت باشند
- نمی توانند به مدت طولانی روی یک فعالیت متمرکز باشند

خلق و روابط اجتماعی

- رفتارهای مناسب اجتماعی را نمی داند
- با دیگران خوب کار نمی کند
- مورد احترام همسالان خود نیست
- اعتماد به نفس پایین دارد
- تنها و منزوی است
- زود احساس ناکامی می کند
- زود عصبانی می شود

- تقریبا ۷۵ درصد کودکانی که چنین تشخیصی دریافت می کنند علائم رفتاری **پر خاشگری و نافرمانی** را به طور نسبتا ثابت نشان می دهند .

- این پر خاشگری بر ارتباط با همسن و سالان تاثیر مخربی دارد .

- رفتارهای **فیزیکی خطرناک** بدون در نظر گرفتن عواقب کار

علت اختلال؟

سبب شناسی

• وراثت

- اختلال نارسایی توجه/بیش فعالی ممکن است در بین اعضای دیگر خانواده نیز دیده شود .
- تقریباً ۲۵ درصد والدین این کودکان، خود نیز به نوعی دارای چنین وضعیتی هستند.

باور غلط

- عوامل محیطی مثل رژیم غذایی در ابتلا به ADHD و انتقال آن نقشی ندارند.

- ولی به یاد داشته باشیم که عوامل محیطی روی تمام کودکان می توانند تأثیرگذار باشند لذا هنوز مهم تلقی می شوند.

- این اختلال ناشی از تربیت غلط والدین نیست

- تشخیص آن فقط با مشاهده الگوهای رفتاری است و هیچ آزمایش طبی یا روانشناسی وجود ندارد که ما را در تشخیص ADHD کمک کند و این امر فرآیند تشخیص را سخت و پیچیده می کند.
- شرح حال دقیق ، روش تشخیص صحیح است.

- همه ما بعضی رفتارها را تا حدی در شرایط مختلف از خود نشان می دهیم ولی این رفتارها در کودکان ADHD:

- بیشتر از ۶ ماه طول می کشد

- آنقدر شدید است که عملکرد طبیعی بچه های آن سن را مختل می کند

- قابل توجهیه با هیچ سطح رشدی یا شرایط و مشکلات دیگر نیست

- بعضی بیماری ها و مشکلات می توانند علائم بیش فعالی را تقلید کنند. (اضطراب و افسردگی)
- اختلالات جسمی مثل نقص بینایی و شنوایی

• هیچ دو کودک مبتلا به ADHD مثل هم نیستند ولی با این حال بر حسب نوع رفتاری که بروز می دهند به سه گروه بزرگ تقسیم می شوند:

• ۱- نوع بی توجه

• ۲- نوع بیش فعال-تکانشی

• ۳- نوع ترکیبی

درمان

- گرچه تمرکز و رفتار بچه ها با بزرگتر شدن و بلوغ آنها بهتر می شود ولی مشکلات بچه های ADHD ممکن است تا مدتهای مدیدی با آنها بماند.

- لذا بهتر است صبر نکنید تا آنها بزرگ شوند به امید آنکه از شر ADHD خلاص شوند ولی کمک و مراقبت صحیح برای کاهش اثرات ADHD روی یادگیری کودکان و رفتار و رشد عاطفی آنها لازم است.

- درمان های دارویی
- درمان های رفتاری

درمان دارویی برای کنترل این کودکان
الزامی است.

مشاوره فردی با کودک به تنهایی
کافی نیست

- دارو باعث افزایش توجه کودکان می شود
- دارو پر تحرکی را کاهش می دهد
- دارو پر خاشگری و رفتارهای تکانشی را کاهش می دهد.
- دارو باعث بهبود کارکرد کلی کودک و رفتار وی در کلاس می شود.

• آیا دارو اختلال را ریشه کن می کند؟
✓خیر.

• تا چه زمانی دارو لازم است؟

✓تا هر زمان که اختلال وجود دارد.

باور غلط

- درمان نیاز نیست بیماری خودبخود درمان میشود
- دارو عوارض جسمی بر کلیه و کبد و مغز دارد.

فکر می کنید در طولانی مدت در صورت
عدم درمان چه اتفاقی برای این کودکان
می افتد؟

اگر دارو مصرف نشود چه می شود؟

- مشکلات تحصیلی (ترک تحصیل)
- مشکل در روابط با همتاها
- سرزنش از محیط ← کم شدن اعتماد به نفس
- خطر تصمیم ها و اقدامات ناگهانی و
گاه خطرناک

- در صورت عدم درمان و مداخله مناسب احتمال گرایش به مواد مخدر در این کودکان بالا است.
- در حالیکه به طور عموم اشتباهات تصور می شود که داروها باعث وابستگی به مواد می شوند.

- با درمان و مداخلات مناسب این کودکان می توانند مدارک علمی دانشگاهی کسب کنند.

- درمان مناسب نیاز به همکاری نزدیک درمانگر ، والدین و معلم دارد.
- معلم بهتر است در جریان مشکل کودک باشد.

پیشرفت اختلال چگونه است؟ آینده این
کودکان چگونه است؟

- شروع اختلال ممکن است در شیرخوارگی بوده باشد
- چنین شیر خوارانی نسبت به محرک ها بسیار حساسند و تحت تاثیر سر و صدا ، نور تغییرات درجات حرارت ، یا سایر تغییرات محیطی دچار اشفگی میگردند .

- گاهی نیز برعکس این گروه بچه های هم هستند که شل و بیحالند ، اکثر اوقات می خوابند و به نظر می رسد در ماه اول زندگی رشد آهسته ای دارند .

- در دوره قبل از مدرسه نوع پرتحرکی شایع تر است و نوع مختلط در دوران ابتدایی شایع تر است و نوع کم تمرکزی در دوران راهنمایی و دبیرستان.

اختلال چه زمانی بر طرف می شود؟

- در ۶۰٪ موارد، اختلال تا بزرگسالی ادامه می یابد.
- سن که بیشتر می شود علائم پر فعالیتی کم می شود.
- سن که بیشتر می شود علائم عدم تمرکز نمایان تر می شود و دیرتر از بین می رود.

- در طول عمر مشکلات ادامه می یابد.
- مداخلات مناسب پیش گیری از این مشکلات.
- در صورت عدم درمان مشکلاتی مثل اضطراب ، افسردگی در بزرگسالی رخ می دهد

بزرگترین مشکل در این کودکان عملکرد
تحصیلی ضعیف و ترک تحصیل است

• آیا کودکی که مشکل تمرکز دارد، زمان هایی می تواند به خوبی تمرکز کند؟

– وقتی به فعالیت های مورد علاقه اش می پردازد.

– وقتی مشغول بازی کامپیوتری یا برنامه مورد علاقه تلویزیونی است.

– وقتی برای مدت کوتاه، با نظارت و تشویق از او خواسته شود که تمرکز کند.

راه حل در کلاس درس

این کودکان نیاز به حمایت روانی بیشتری دارند.

ولی نیازی نیست که تکالیف با بچه های دیگر تفاوت داشته باشد.

- معلمان معتقدند وجود یک کودک بیش فعال در کلاس باعث اتلاف وقت کودکان دیگر می شود.

این کودکان در کلاس انرژی زیادی از معلم می گیرند

اما با درمان و راه حل های مناسب می توان
این مشکل را می توان حل کرد.

- این کودکان باید در مدارس عادی و در کنار کودکان دیگر آموزش ببینند.

- آیا شاگردان ADHD در مقایسه با همکلاسیهای غیر ADHD خود با هوش ترند و یا کند ذهن تر ؟
- آنها نیازمند روشهای یادگیری خاص خود هستند.

راه حل در کلاس درس:

- کودک را نزدیک معلم و دور از در و پنجره بنشانید
- اجازه دهید از صندلی تک نفره استفاده کند.
- بین کودک و بغل دستی مانع بگذارد
- اجازه استفاده از گوشی در هنگام امتحانات به کودک داده شود

- فعالیتهای جذاب و کسل کننده را بصورت متناوب استفاده کنید
- از روشهای مختلف آموزشی استفاده شود

راه حل در کلاس درس:

- از تجهیزات سمعی بصری ، توام با حرکت در همه دروسها استفاده شود و دانش آموزان هم بصورت فردی و هم گروهی فعالیت داشته باشند
- طوری به دانش آموز تذکر بدهید که باعث خجالت او نشود

- از تنبیه کودک حواس پرت خودداری کنید .
- به جای آن به نحوی شایسته حواس او را به کلاس معطوف کنید
- مثلاً بپرسی مطمئنی جواب را بلدی؟
- یا از روش غیر کلامی استفاده کنید . آهسته روی شانه او بزنید

در امتحانات

- شاید لازم باشد وقتی بدهم تا برگه اش را مرور کند.
- او را در ردیف اول نزدیک خود بنشانید
- آنها امتحان شفاهی را بهتر می دهند
- شاید بهتر باشد غلط های کوچک ناشی از بد دقتی را ندید گرفت.
- گاهی تذکر برای دقت به او کمک کننده است

پرتحرکی

راه حل در کلاس درس

- موقعیتی برای حرکت برای کودک فراهم کنید مثلاً چیزی را به دفتر ببرد. (احساس خودارزشی)
- اجازه ایستادن به وی بدهید و اینکه در فاصله بین دو درس کمی بایستد و حرکت کند.

- اگر حواس آنها معطوف به آرام نشستن نباشد انرژی بیشتر برای توجه به درس خواهند داشت.
- گاهی لازم است این بلند شدن ها را ندید گرفت.

- مشکل رفتاری را به طور مشخص بیان می کنم.
- گفتن یک دستور به کل کلاس فایده ای ندارد.
- به ازای آرام بودن به او امتیاز می دهم
- در صورت انجام یک کار اشتباه امتیاز را پس ندهید

- دانش آموزان ADHD بخصوص آنهایی که بی دقت هستند برای پردازش اطلاعات به زمان بیشتری نیاز دارند

بَا تَشْكُر

